

ללכת על המים

לפני כאלפיים שנה הילך ישו קסם על דייגים בכנרת, ומאז ועד היום נמשכים מאמינים נוצרים אל המקומות שבהם נבטה דתם. סיור בין כנסיות, פסיפסים עתיקים ואתרי נסים וקדושה

המסדר הפרנציסקני (שרכש את הקרקע בשנת 1894), ואנשיו הם שערכו במקום חפירות ארכיאולוגיות. בית כנסת מפואר, מהמאות ה-4 ל-5 לספירה, הוא אחד הממצאים החשובים במקום.

עוד תגלית מעניינת התגלתה בחפירות בתי המגורים של הכפר, מדרום לבית הכנסת. בין בתי המגורים הפשוטים התגלה חדר אחד גדול יותר, היחיד שקירותיו מטויחים, מהמאה הראשונה לספירה ואולי אף עתיק יותר. בין הכתובות העתיקות על הקירות נמצאו שמותיהם של ישו ופטרוס, ומכאן הסיקו כי השניים התגוררו כאן. מאחר שלכפר נחום קשר ישיר לרבים ממעללי ישו, הוא נתפס כבר בימי ביזנטיון כחשוב ביותר, ואין זה מפתיע כי סביב החדר העתיק התגלו שרידי כנסייה מתומנת גדולה מהתקופה הביזנטית. להבדיל ממבני כנסייה מוארכים, המבנים המתומנים והעגולים מציינים תמיד אלמנט קדוש הנמצא במרכזם.

מעל שרידי הכנסייה העתיקים נבנתה בעת המודרנית כנסייה דמוית סירה. תחת העמודים שעליהם היא ניצבת ודרך חלון זכוכית ברצפתה יכולים המבקרים לצפות בממצאים שמתחתיה. אנו נצטרך להסתפק בצפייה מהצד, מכיוון שהכניסה אליה מותרת בדרך כלל רק לקבוצות צליינים. לפי המסורת הנוצרית, המתועדת בכתובים, כאן ריפא ישו את חמותו של פטרוס (מתי ח', 14-17), גירש רוח טמאה מבית הכנסת (לוקס ד', 31-35) ועוד. כשיש ריפא כאן אדם משותק (מרקוס ב', 11-12), מספרת המסורת, צבא המון כה גדול על ביתו של פטרוס, עד שכדי להביא את המשותק לפני בן האלוהים היושב בבית פנימה נאלצו להסיר את הגג ולשלושלו מטה.

מעט מזרחה משם נמצאת כנסייה נוספת, הבולטת בקירותיה הלבנים ובכיפותיה האדומות. זוהי כנסייה יוונית-אורתודוקסית שנבנתה במאה ה-19, והיא טובלת בגן פורת, פרי תחזוקו של ארינארכוס, נזיר אדיב ממוצא יווני שחי בה בגפו. לאחרונה עוטרה הכנסייה ביריעות קנבס שעליהן צוירים נהדרים.

צמוד לכנסייה האורתודוקסית נמצא כיום הגן הלאומי כפר נחום, ובו מזח עגינה לסירות. גם המנוסים שבדייגי הכנרת חששו מפני סערותיה, אך נוכחותו של ישו באזור – כך מספר הכתוב – הקנתה להם בטחון. בעת סכנה ישו נזף בגלים, והם נענו למרותו ושקטו. עוד מסופר כי ערב אחד, עת נקלעו הדייגים לסערה בכנרת, נמצא ישו צועד לעברם על המים, ולהשתאותם העבירים לחוף מבטחים (יוחנן ו', 21-16).

הר האושר: אתם מלח הארץ

"אשרי עניי הרוח כי להם מלכות השמים", כך פותח

צילום: חשה שי

כתב: יותם יעקבסון

עבור צליינים נוצרים, הביקור באתרים הקדושים סביב הכנרת הוא חוויה מזככת. עצם ההימצאות במקום היא בגדר התקרבות יתירה למושא הזדהותם – ישו הנוצרי. הכנרת היא אחד המקומות שישו (ישוע במקור) מזוהה איתם יותר מכל. בברית החדשה מסופר כי לאחר הריגתו של יוחנן המטביל, מקורבו של ישו, ולאחר שהעניק בבית כנסת פרשנות חדשנית ובלתי מקובלת לקטע מספר ישעיהו (לוקס ד', 28-30), עזב ישו את עיר מגוריו, נצרת, ועבר לאזור הכנרת.

מדוע נמלט ישו לכנרת דווקא? כמטיף מהפכני וקיצוני בדעותיו, שיצא נגד האוליגרכיה הכוהנית והכלכלית, ישו חיפש דרך לשפר את מעמדם של הנדכאים והחלשים. צפון הכנרת היה באותם ימים אזור ספר נידח ושכוח מלב, מאוכלס בעיקר בעניים שפרנסתם על דיג. כאן מצא ישו את ראשוני תומכיו, וכאן, בקרב אוכלוסיית הדייגים, נתהוותה סביבו קהילה תומכת שייחסה לו נסים רבים. כאן גם קיבץ סביבו את ראשוני תלמידיו ולימים בחר מתוכם את 12 השליחים. לא בכדי הפכו הדג (ביוונית "איכטוס") והעוגן לסמלים מובהקים של הנצרות הקדומה.

כפר נחום: מי רוצה נס?

מרכז פעילותו של ישו היה בכפר נחום, כפר דייגים קטן על גדתו הצפונית של האגם. כיום נמצא האתר בידי

צפון הכנרת היה
באותם ימים אזור
ספר נידח ושכוח
מלב, מאוכלס בעיקר
בעניים שפרנסתם על
הדיג. כאן, בקרב
אוכלוסיית הדייגים,
מצא ישו את ראשוני
תומכיו

מדריך מהיר לאתרים החוזרים בכתבה

כפר נחום - אתר העתיקות והכנסייה הקתולית

Capernaum -

Franciscan Church

מכביש 90 פונים בצומת כפר נחום לכביש 87, וכעבור כשלושה קילומטרים פונים ימינה בעקבות השילוט לכפר נחום.

☎ 04*6721059

📍 3 שקלים לאדם

🕒 17:00-8:00

👤 אין נגישות

כפר נחום - הכנסייה היוונית-אורתודוקסית

Capernaum -

Greek-Orthodox Church

חוזרים לכביש 87 ופונים לעבר הגן הלאומי כפר נחום, שממגרש החניה שלו יוצא שביל ברור אל הכנסייה. אפשר גם לפנות ימינה מיד, עוד לפני המחסום של הגן הלאומי, על מנת לא להיכנס לתחומיו.

☎ 058*858421, 04*6722282

📍 ללא תשלום

🕒 אין שעות קבועות, כדאי

להתקשר

👤 יש נגישות

הר האושר - כנסיית הביאטיטודים

Beatitude Church

מכביש 90, בין צומת נחום לצומת עמיד, יש פנייה משולטת ימינה (מזרחה) להר האושר

☎ 04*6726712

📍 5 שקלים למכונית פרטית

(כולל את הגן והכנסייה)

🕒 כל יום 11:45-8:00

🕒 17:00-14:30

👤 יש נגישות (שירותים נוחים

לנכים, אין מדרגות)

◀ המשך בעמוד 38

צילום: סל גליל

מימין למעלה: הנזיר ארינארכוס, החי בגפו בכנסייה היוונית-אורתודוקסית של כפר נחום
למעלה: מבט אל הכנסייה, הבולטת בכיפותיה האדומות

לבלות בסביבה

בסביבת כפר נחום: כמה קילומטרים מצפון-מזרח לכפר לנחום משתרע פארק הירדן, מקום מצוין לפיקניק בקרב נופי מים, צמחייה ירוקה ושרידי טחנות קמח. אם יש מרץ אחרי או לפני האוכל - נסו את אחד ממסלולי ההליכה. ☎ 04-6827681
 📍 45 שקלים לרכב פרטי yarden.golan.org.il 📄

נזירה במתחם הר האושר. כאן, על פי האמונה, נשא ישו את "דרשת ההר"

צילום: טל גליק

כשני קילומטרים במורד יוביל אתכם אל האתר הבא במסלול שלנו.

טבחיה: סעודת דגים לאלפים

באתר טבחיה, שלמרגלות הר האושר, שתי כנסיות סמוכות זו לזו (שתיהן מהמחצית הראשונה של המאה העשרים). בעבר נבעו כאן שבעה מעיינות, אך כיום נותרו מהם חמישה בלבד. מי המעיינות מינרליים, וחלקם חמים ועשירים במלחים. מאז שנת 1964 הם נאספים ומובלים בתעלת בטון לאורך מערב הכנרת עד להזרמתם לירדן, כדי למנוע את המלחת האגם.

עת שחוצים את הגן המוצל לעבר הכנסיות, ניתן לראות שרידי טחנות קמח שבעבר פעלו מכוח מי הנביעות. הכנסייה המזרחית מבין השתיים נקראת "כנסיית הבכורה על שם פטרוס" ונמצאת אף היא בבעלות הפרנציסקנים. מוסכם כי במקום זה הופיע ישו לאחר מותו בפני שבעה המשך בעמוד 38

טבילה ב"ירדנית" משחזרת את מעמד הטבילה של ישו

צילום: היראל סטוטון

ישו את "דרשת ההר" המפורסמת שלו, שאותה נשא, כך מאמינים, על "הר האושר", השלוחה הגולשת מרמת כור-זים לעבר פינתו הצפון-מערבית של האגם. הדרשה (מתי ה', 12-1), המהווה את תמצית המוסר הנוצרי, כוללת שמונה פסוקים שכל אחד מהם מתחיל במילה "אשרי". הביטוי "אתם מלח הארץ", שבו השתמש ישו בדרשה, השתרש מאז בעברית אבל קיבל פירוש מוטעה - כאן הכוונה למסכנים, לעניים ולחולים. תוכן הדרשה מבטא בבהירות מי היו שומעיה - אלו שגורלם לא שפר עליהם. המסורת ממשיכה וגורסת כי כאן בחר ישו בשליחים (לוקס ו', 12-16).

במקום המשוער שבו נישאה הדרשה נבנתה בשנים 1936-38 כנסיית הביאטיטודים (Beatitude Church), בתכנונו של הארכיטקט האיטלקי אנטוניו ברלוצי (אם כי שרידי כנסייה ביזנטית, שנבנתה כנראה להנצחת אותו מאורע עצמו, נחשפה בנקודה נמוכה הרבה יותר). בדומה לכנסיות אחרות שתכנן ברלוצי, גם מבנה זה מבטא במראהו את סיפור המקום. כיוון שנועדה לציין מקום קדוש, נבנתה גם כנסייה זו כמתומן, אלא שכאן נוספה לצורה משמעות נוספת: כל צלע מסמלת את אחד משמונת משפטי ה"אשרי". האפסיס, גומחת המזבח, לא פונה כמקובל מזרחה כי אם דרום-מזרחה, לעבר האגם עצמו, וקבוע בה חלון תצפית. כיפת הכנסייה צבועה מבפנים בזהב, סמל למלכות שמים, בעוד הרצפה מעוטרת גלים, הדגשה נוספת למיקום הגיאוגרפי. בפסיפסים משובצים סמלים של שבע מידותיו הטובות של האדם. לצד הכנסייה נמצאים במקום גם מנזר, גן יפה, אכסניה ומשק חקלאי של המיסיון האיטלקי. המקום מנוהל ומתוחזק על ידי נזירות פרנציסקניות לבושות לבן, שרובן ילידות עיירות נוצריות בגליל. מסלול הליכה נחמד של

צילום: הראל סטנטון

↑ כנסיית הלחם והדגים בטבח'ה. מסופר כי ישו האכיל 5,000 רעבים בחמש כיכרות לחם ושני דגים

המשך מעמוד 35

טבח'ה - כנסיית הלחם והדגים

מכביש 90 פונים בצומת כפר נחום לכביש 87, וקילומטר לאחר מכן פונים במגרש החניה שנראה מימין לכביש. שתי הכנסיות נמצאות במרחק הליכה קצרצר משם. אפשר גם להגיע רגלית מהר האושר.

☎ 04-6700180

⌚ כל יום 8:30-17:30, בחורף יום א' / בלבד 10:00-17:00
♿ יש נגישות

טבח'ה - כנסיית הבכורה על שם פטרוס

☎ 04-6720516

📍 ללא תשלום

⌚ כל יום 8:00-12:00, 16:00-18:00 (כדאי להתקשר ולוודא).
לקבוצות יש לתאם מראש
♿ יש מדרגות, השירותים אינם נוחים לכסאות גלגלים

הגן הלאומי כורסי

מכביש 92, שנמשך לאורך מזרח הכנרת, פונים מזרחה בצומת כורסי וכעבור כמאה מטר פונים ימינה.

☎ 04-6731983

📍 12 שקל למבוגרים, 6 לילדים, 11 לסטודנטים, 6 לגמלאים
⌚ אפריל-ספטמבר 8:00-17:00, אוקטובר-מרץ 8:00-16:00
♿ יש רמפה מיוחדת לירידה לכנסייה העתיקה. התנועה בתוך הכנסייה קשה אך אפשרית. השירותים מותאמים לנכים.

ירדנית

מכביש 90, ממש מצפון לגשר דגניה, פונים מערבה אל מגרש החניה של האתר.
☎ 04-6759111
⌚ כל יום 8:00-18:00, '1 טע 16:00
📍 הכניסה חופשית

כורסי: על שדים וחזירים

אחד מהאתרים הנוצריים החשובים נמצא בגן הלאומי כורסי, מעברו המזרחי של הירדן, בתחומי מה שהיה אז אזור נוכרי, שכונה "ארץ גירגשיים". במקום שבו נשפך נחל סמך ("דג" בערבית) לכנרת נמצאים שרידי מנזר ביזנטי, וזהו המתחם הכנסייתי הביזנטי השני בגודלו בארץ (אחרי חאן אל-אחמר שבמישור אדומים).

המקום קודש בזכות נס החזירים (לוקס ח', 26-39): מסופר כי ישו הפליג לכאן עם תלמידיו ופגש באיש ששדים נכנסו לגופו. פקד ישו על השדים לשהר אחיזתם מהאיש. הם נשמעו לו, עזבו את גוף קורבנם ונכנסו בגופם של חזירי בר שרעו בסמוך. דעתם של החזירים נטרפה עליהם והם שעטו במורד התלול אל הכנרת וטבעו במימיה.

ירדנית: טבילה בצפון

אתר הטבילה הנוצרי "ירדנית" נמצא סמוך לסכר דגניה, במוצא הירדן מהכנרת. הוא נועד להנציח את אחד האירועים החשובים ביותר בחיי ישו: מעמד הטבילה. לפי המסורת התרחשה הטבילה במקום אחר: מזרחית לירי-חו, במקום הנקרא "קצר אליהוד". בגלל המצב הבטחוני, המקשה על ההגעה לשם, הקימו את "ירדנית", אתר חלופי שבו יכולים הצליינים לבוא במגע עם מי הנהר המקודש. להחלטה זו היה כמובן שיקול כלכלי, אך הטובלים, השוכים רים במקום גלימה צחורה לצורך הרחצה במים, לא רואים בכך כל דופי. מבחינתם, רוחו של המשיח עולה במעלה הזרם מערבות יריחו צפונה, ועוד הרבה למעלה מזה. ☉

מתלמידיו והעניק את הבכורה בין כל השליחים (המפתחות לשמים) - בשנית - לפטרוס. הכנסייה בנויה על שרידים ביזנטיים קדומים. בתוכה סלע גדול המכונה "מזוה כריסטי", שולחן המשיח - כאן לפי המסורת סעד ישו עם תלמידיו. בצד שמאל פסיפס גדול של ישו ופטר רוס, בו נראה האפיפיור פאולוס השישי (שביקר בארץ בשנת 1964) מנשק את רגליהם.

הכנסייה המערבית מכונה "כנסיית הלחם והדגים". היא נועדה להנציח את הנס הגדול (המתואר בארבע הבשורות), שבו נטל ישו חמש כיכרות לחם ושני דגים והאכיל בהם לשבע 5,000 איש (מתי י"ד, 15-20). והנה קשר מעניין בין סיפור הנס לתנאים באזור: בחורף ביכרו הדגים לשהות בסמוך לכאן, כי כאן זרמו המים החמים לאגם.

במקום נבנתה כנסייה כבר במאה הרביעית ופוארה מאוד כמאה שנה מאוחר יותר. אך דינה של הכנסייה המפוארת נחרץ כמאה שנה לאחר בנייתה. בדומה לאתר רים נוצריים אחרים, היא הוחרבה בידי הפרסים, שכבשו את הארץ לפרק זמן קצר בשנת 614. הפירות באתר גילו רצפות פסיפס מרהיבות, והיום הן שמורות, גלויות לעין, בתוך המבנה החדש (שתוכנן, אגב, לפי ציור קדום של הכנסייה המצוי בירושלים). מוכר ביותר הוא פסיפס הסל עם הלחם ושני הדגים, לציון הנס, אולם ציוריים אף יותר הקטעים המתארים את עולם הטבע: צמחים, ציפורים ויונקים. העובדה שהטבע המתואר תואם את המוכר מעמק הנילוס העלה את ההשערה כי האומנים היו ממוצא מצרי.

מטבח'ה יוצאת "טיילת הבשורה", המאפשרת הליכה של כשני קילומטרים אל כפר נחום לאורך הכביש ובמקביל לשפת המים.

יותם יעקבסון - מדרוך טיולים בארץ ובחו"ל, כותב ומצלם, מעביר הרצאות בליווי שקופיות